

A SZERKEZETVÁLTÁS ÁRA

KÖLTSÉGVETÉSI RESTRIKCIÓS IDŐSZAKOKBAN AZ ÉRDEKLŐDÉS középpontjába kerülő kérdés, hogy az iskolarendszerben végbemenő változásoknak milyen költségei vannak, hogy „mennyibe kerül”, vagy „mi az ára” például az iskolaszerkezeti átalakulásoknak. Az így feltett kérdés azonban nem válaszolható meg. A költségek különböznek, attól függően, kire vonatkoznak megfigyeléseink. Más az átalakulások társadalmi és egyéni költsége, megint más a központi költségvetés és az iskolafenntartók, az átalakulásban részt vevők és az abból kimaradók számára. De különböznek az átalakulás költségei attól függően is, hogy a szerkezeti változások melyik szintjét vizsgáljuk.

A magyar iskolarendszerben több szinten zajlanak az átalakulások. Az oktatási rendszer egészében átalakul a *horizontális szerkezet*, vagyis az általános iskolát követően a végzettek egyre nagyobb arányban érettségit adó középfokú képzésben vesznek részt, miközben csökken az érettségit nem adó középfokú képzésben részt vevők aránya. Ez utóbbi változás két elemet tartalmaz: csökken a szakmunkásképző intézetekben továbbtanulók aránya, ugyanakkor növekszik az úgynevezett speciális szakképzésben tanulóké. A horizontális átalakulás mellett az iskolarendszer *vertikálisan* is átalakul, változnak az alap és középfokú oktatás közötti határvonalak, változik a tanulók egyes oktatási szinteken eltöltött tanulmányi ideje. Az iskolák szintjén a változások azt jelentik, hogy módosul az évfolyamok száma. Az általános iskolában az iskolák egy részében nyolc évfolyamnál kevesebb, illetve több évfolyam tanul, a gimnáziumok a 4 éves képzés mellett 6, illetve 8 évfolyamos osztályokat is indítanak, és esetenként úgynevezett 0. évfolyamokat. A szakközépiskolák ugyancsak 0. valamint 5. évfolyamokat. Intézményi szinten a változások azt is jelentik, hogy az iskolák növekvő része vegyes iskola, vagyis különböző képzési profilokat működtet, gimnáziumi és szakközépiskolai osztályokat, vagy szakközépiskolai és szakmunkásképző osztályokat is indít.

A különféle változásoknak különféle hatása van az iskoláztatás költségeire. A következőkben azt tekintjük át, hogy a horizontális szerkezetváltás hogyan befolyásolja az iskolázás összes költségeinek változását, majd a vertikális szerkezetváltás formái közül a 0. és 5. évfolyamos középiskolai képzés, és a 6 és 8 osztályos gimnáziumi oktatás terjedésének hatásait vizsgáljuk. A költségváltozások elemzésére aggregált adatokat használunk. A kérdés tehát, amelyre választ keresünk, hogy az oktatás összes költségei hogyan változtak az átalakulások hatására. Pontosabban az oktatás közvetlen költségei. Az oktatás költségei ugyanis nem egyszerűen azok a kiadások, melyek az adott év költségvetésében jelentkeznek. Ezek egy része olyan közvetett költség, melyet a statisztikai adatgyűjtés nem követ nyomon. Ilyen például a a tanulmányok miatt elmulasztott keresetek költsége. Elemzésünkben a közvetett költségeket figyelmen kívül hagyjuk és csak a közvetlen költségek változásait vizsgáljuk.

Hogyan változtak az oktatási kiadások a horizontális átalakulás következtében

Az oktatási szerkezet horizontális átalakulása befolyásolja az iskolázás költségeit, mivel az egyes középfokú iskolatípusok költségei különbözőek. 1989-től megváltozott a különböző iskolatípusokban továbbtanulók száma, és aránya. A változások kiadásokra gyakorolt hatását két táblázat segítségével kísérjük nyomon. Az I. táblázat a 8. osztályt végzettekből a különböző iskolatípusokban továbbtanulók számának és arányainak változásait mutatja, míg a II. táblázat az egyes középfokú iskolatípusok összes kiadásait és az egy tanulóra jutó ráfordításokat 1990 és 1993 között. (A kiadások csak a nappali tagozaton tanulók, *oktatási célú* folyó ráfordításait mutatják. Ezért különböznek az itt szereplő adatok a KSH statisztikai évkönyveiben publikált adatoktól. Adataink tehát nem tartalmazzák a középfokú felnőttképzés, a diákétkeztetés és a diákotthonok kiadásait.)

I. TÁBLA

Az általános iskolát befejezők közül a különböző középfokú oktatási intézményekben továbbtanulók száma és aránya, 1990–1993

	Gimnázium	Szakközépiskola	Szakmunkásképző	Szakiskola
a továbbtanulók száma (fő)				
1990	34 698	45 263	69 099	4 634
1991	34 293	45 928	62 244	3 539
1992	35 326	45 597	55 357	8 571
1993	34 964	46 115	51 193	8 658
A továbbtanulók aránya (%)				
1990	21,1	27,5	42,0	2,9
1991	21,6	28,9	39,2	2,2
1992	23,3	30,1	36,6	5,7
1993	24,2	31,8	35,5	6,0

Forrás: MKM Statisztikai Tájékoztató

Látjuk, hogy a gimnáziumokban és szakközépiskolákban továbbtanulók aránya töretlenül növekedett, miközben a szakmunkástanulóké csökkent. 1992-től kezdődően pedig a szakiskolákban tanulók aránya is jelentősen növekedni kezdett. A hagyományos szakiskolai képzés – az egészségügyi és gép- és gyorsíró iskolák – súlya, az ezekben az intézményekben tanulók száma és aránya (a szakmunkásképző intézetekhez hasonlóan) csökkent. A szakiskolai létszám növekedése annak a következménye, hogy jelentősen megnőtt az egyéb, ún. speciális szakiskolákban tanulók száma. Ezek az intézmények újonnan alakultak, 1–2 éves képzési idővel. A továbbtanulási arányok változásaiból az is megítélhető, hogy a szakiskolák térnyerése részben a szakmunkásképző intézmények rovására történt, részben viszont újabb csoportokat vont be az általános iskolát követő képzésbe, olyanokat, akik korábban semmilyen formában nem tanultak tovább általános iskolai tanulmányaikat követően.

A középfokú iskolázás szerkezetének változásait a kiadási szerkezet változása nem ugyanolyan mértékben követte. Az összes középfokú, folyó oktatási célú kiadáson belül 1990 és 1993 között csökkent ugyan a szakmunkásképző iskolák kiadásainak aránya, de csak 3%-kal, 37%-ról 34%-ra. A gimnáziumok összes középfokú oktatási intézményeken belüli kiadásainak aránya kevesebb, mint 1%-kal emelkedett ugyanabban az időszakban, mindössze 0,6%-kal, 23,7%-ról 24,3%-ra. A szakközépiskolák esetében az aráynövekedés 1% volt, 36%-ról 37%-ra nőtt a középfokú oktatási kiadásokon belüli arányuk. Ez a folyamat az egy tanulóra jutó kiadások változásán is nyomon követhető. Az egy tanulóra jutó kiadások az adott időszakban a szakmunkásképző intézetekben növekedtek a legjobban, a legkevésbé pedig a szakközépiskolákban. 1990 és 1993 között az egy nappali tagozaton középfokon tanulóra jutó átlagos oktatási kiadás (a diákétkeztetési és kollégiumi kiadásokat nem számítva) 39 652 Ft-ról 77 895 Ft-ra nőtt, vagyis 196%-kal növekedett.

II. TÁBLA

A nappali tagozatos középfok folyó oktatási ráfordításai, iskolatípusonként, 1990–1993

	Gimnázium	Szakközépiskola	Szakmunkásképző	Szakiskola
összes ráfordítás (millió Ft)				
1990	4 908,8	7 487,6	7 738,4	500,9
1991	6 656,6	10 177,4	10 283,1	807,0
1992	8 783,8	13 342,7	13 145,2	1 312,0
1993	10 299,3	15 751,5	14 538,9	1 620,8
1 tanulóra jutó ráfordítás (Ft)				
1990	39 764	44 475	36 960	37 410
1991	51 056	56 885	50 246	45 523
1992	64 242	71 660	69 725	55 304
1993	74 525	81 873	83 471	71 714

Forrás: P.M. Az egy tanulóra jutó kiadások számított adatok.

Az egy tanulóra jutó átlagos kiadások 1990-ben a szakmunkásképző intézetekben voltak a legkisebbek, 1992-ben az egy tanulóra jutó kiadások már megelőzték az egy gimnáziumi tanulóra jutó kiadásokat, 1993-ban pedig már az egy szakközépiskolás tanulóra jutó ráfordításokat is. Az egy tanulóra jutó kiadások arányainak változása a létszámváltozások következménye. Az oktatási kiadások növekedése illetve csökkenése ugyanis nem létszámarányos, mivel nagy az állandó költségek aránya. Mindaddig, amíg egy-egy újabb tanuló beiskolázása nem jár együtt az osztályok számának – és így a bér, és épület-fenntartási költségek – növekedésével, egy-egy újabb tanuló felvétele a költségekben a megelőző, egy tanulóra jutó átlagköltség alatti költség-növekedést eredményez, vagyis, a közgazdaságtan nyelvén a határköltség (az egy újabb tanuló felvételének költsége) az átlagköltség alatt van. Ez az összefüggés fordítva is igaz. Ameddig a tanulólétszám csökkenése nem jár együtt osztályok megszüntetésével, elbocsátásokkal, és így, a bérköltségek csökkenésével, a létszámcsökkenés miatt bekövetkező költségcsökkenés kisebb lesz, mint a megelőző egy tanulóra jutó átlagköltség

volt, ezért a létszámcsökkenés az oktatás átlagköltségét a következő időszakban növelni fogja. A növekvő iskolatípusokban tehát, a gimnáziumokban és szakközépiskolákban, a méretgazdaságosság jobb kihasználása következtében csökkent egy-egy tanuló képzési költsége, míg a csökkenő iskolatípusban – a szakmunkásképző iskolákban – növekedett.

Az oktatás költségei a horizontális szerkezetváltozás következtében annak ellenére is emelkedtek, hogy – különösen a gimnáziumokban – a méret-gazdaságosság kihasználása következtében csökkentek az egy tanulóra jutó költségek. Növekedett ugyanis a képzési idő. 1990-ben az adott korosztálynak várhatóan 48,6% 4 évig járt iskolába (a gimnazisták és szakközépiskolai tanulók) 42%-uk, a szakmunkásképzőbe járók, várhatóan 3 évig tanultak, míg 2,9%-uk, a szakiskolába járók, három évnél rövidebb ideig. 1993 az adott évben középiskolába kerülő korosztály 56%-a várhatóan 4 évig fog iskolába járni, 35,5%-a 3 évig, míg 6%-a egy vagy két évig. Egy-egy korosztály összes iskoláztatási költsége tehát nőtt.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy mennyivel nőtt meg egy-egy korosztály összes képzési költsége a horizontális szerkezetváltás következtében. A képzési idő növekedéséből adódó költségnövekedés mértékét a III. táblázat mutatja.

1993-as kiadásokkal számolva egy gimnáziumi tanulóra középfokú iskoláztatási céllal átlagosan 298 100 Ft-ot fordítanak középiskolai tanulmányai végére, az éves átlagos ráfordítások négyszeresét. Egy szakközépiskolai tanulóra összesen 327 492 Ft-ot, ugyancsak az éves átlagos kiadások négyszeresét. Egy szakmunkásképző iskolában tanulóra 250 413,-Ft, az éves átlagos ráfordítások háromszorosát), egy szakiskolai tanulóra pedig 107 571-et, az éves átlagos ráfordítás másfélszeresét (mivel a szakiskolák egy részében 1 év, másik részében pedig 2 év a képzési idő). Az 1993-as továbbtanulási adatok szerint az adott évjáratban tehát 100 gyerekből 24-re középiskolai pályafutása végére az átlagos egy gimnáziumi tanulóra jutó kiadások négyszeresét, 32-re a szakközépiskolai ráfordítások négyszeresét, 35-re a szakmunkásképző kiadások háromszorosát, míg 6-ra a szakiskolai ráfordítások másfélszeresét költik. Ezt mutatja a III. táblázat 1. oszlopa. Azt, hogy az adott korosztályra összesen mennyit fordítanak középfokú iskoláztatási céllal – 1993-as árakon – a 2. oszlop mutatja. Iskolatípusonként az egy tanulóra jutó kumulált ráfordítások, és az adott iskolatípusba 1993-ban felvettek számának szorzataként kaptuk a 2. oszlop értékeit. Az adott korosztály középfokú oktatására tehát összesen 39 415 millió forintot fordítanak 1993-as árakon. Gimnáziumi képzési céllal 10 562 millió forintot, szakközépiskolai képzési céllal 15 102 millió forintot, szakmunkásképző képzési céllal 12 819 millió forintot, és szakiskolai képzési céllal 931 millió forintot.

A továbbtanulás iskolatípusok szerinti változásának hatását úgy különíthetjük el, hogy az 1990-es továbbtanulási arányokkal is kiszámítjuk az adott évfolyam iskoláztatásának költségeit. Azt vizsgáljuk tehát, hogy 1993-as árakon mennyit költöttek volna az adott évjárat középfokú iskoláztatására, ha a korábbi szerkezetben tanultak volna tovább. 1990 és 1993 között a 8. osztályt végzettek száma csökkent. A tanulólétszám csökkenésének hatását nyilvánvalóan el kell különítenünk a szerkezetváltás

hatásaitól. Ezért először kiszámítottuk az 1993-as tanulólétszám adat felhasználásával az egyes iskolatípusokban továbbtanulók hipotetikus létszámadatait. Azt tehát, hogy az 1993-ban az általános iskolát befejezettek közül hányan tanultak volna az egyes iskolatípusokban, ha a továbbtanulási arányok nem változtak volna 1990-hez képest. A számított létszámadatok és az 1993-as tényleges ráfordítási adatok segítségével kaptuk a táblázat 4. oszlopát, mely azt mutatja, hogy mekkorák lettek volna az adott korosztály – az 1993-ban a középfokú oktatásba kerülők – középfokú iskoláztatásának költségei, ha a továbbtanulási arányok nem változtak volna.

III. TÁBLA

A horizontális szerkezetváltás hatása az 1993-ban középfokú oktatási intézménybe kerülők összes középfokú oktatási költségeire

Kumulált ráfordítás (Ft)				
	Egy főre	1993-as továbbtanulási arányokkal	1990-es arányokkal	A szerkezetváltás hatása a költségekre (%)
Iskolatípus	(1.)	(2.)	(3.)	(4.)
Gimnázium	302 100	10 562 624	9 191 694	+14,9
Szakközépiskola	327 492	15 102 293	12 986 695	+16,2
Szakmunkásképző	250 413	12 819 392	15 166 263	-15,5
Szakiskola	107 571	931 349	449 840	+15,5
Összes ráfordítás	-	39 415 658	37 794 492	+4,2

A középfokú oktatás képzési költségei tehát nőttek, mivel növekedett a hosszabb tanulmányi idejű iskolatípusokban továbbtanulók aránya. A képzési idő meghosszabbodása viszont mindössze 4,2 százalékkal növelte az adott évfolyam oktatásának összes költségeit. Gimnáziumi oktatásra a szerkezetváltozás következtében 14,9%-kal többet fordítanak majd, mint szerkezetváltás nélkül fordítottak volna, szakközépiskolai oktatásra 16,2 százalékkal többet, szakiskolai oktatásra 15,5%-kal többet, míg szakmunkásképző iskolai képzésre 15,5%-kal kevesebbet. Az összes költségben ez mindössze 4,2 százalékos növekedést eredményezett az egyes iskolatípusok kiadásainak az összes középfokú oktatási kiadáson belül képviselt aránya következtében. Az összes költségváltozásból ennyi tekinthető a horizontális szerkezetváltás folyó kiadásokra gyakorolt hatásának.

A horizontális szerkezetváltás, a továbbtanulók iskolatípusok közötti átrendeződése nemcsak a folyó ráfordításokat, hanem a beruházási kiadásokat is befolyásolta. A IV. táblázat a középfokú intézmények beruházási ráfordításait mutatja 1990 és 1993 között. Az adatgyűjtés 1990-ben és 1991-ben a középiskolai fejlesztési kiadásokat tartalmazza, ezért a gimnáziumi és szakközépiskolai fejlesztési kiadások nem különíthetők el.

A beruházási ráfordítások a legjobban a szakiskolákban növekedtek, mivel ennek az intézménytípusnak a terjedése új intézmények létesítésével történt. 1990-ben még csak 157 szakiskola működött, 1993-ban már 398. Bár a középfokú beruházási

ráfordítások nagyobb része a középiskolák fejlesztési céljait szolgálta, a vizsgált időszakban a beruházási ráfordítások növekedési üteme nem követte a létszám-emelkedést. Az egy osztályra jutó beruházási ráfordítások 1991-ben a középiskolákban az 1990-es ráfordítások 89, 1993-ban pedig 93 százalékát tették ki. A szakmunkásképző iskolákban ugyanakkor emelkedett az egy osztályra jutó beruházási ráfordítások értéke. 1991-ben az egy osztályra jutó beruházások az 1990-es ráfordítások 125 százalékát, 1993-ban pedig 149 százalékát tették ki. A szakmunkásképző intézetek beruházási ráfordításainak alakulása a szakmai gyakorlati helyek építésével függ össze. A vállalatok kivonulása a műhelytermi képzésből az iskolákban a műhelytermi építkezés növekedését idézte elő, és erre a célra lehetett is pénzhez jutni. A középiskolai fejlesztések azt mutatják, hogy középiskolák terjedése eddig viszonylag költséghímélő módon ment végbe. Az érettségit adó képzés további növeléséhez azonban nagyobb beruházásokra lenne szükség – mint a következőkben látni fogjuk – az iskolarendszer vertikális átalakulásának hatásai miatt is.

IV. TÁBLA

Beruházási, fejlesztési kiadások a középfokú oktatási intézményekben (millió Ft)

Év	Középiskola	Szakmunkásképző	Spakiskola
1990	3 132,6	971,7	2,8
1991	3 009,7	1 129,6	26,7
1993	3 402,6	1 246,0	140,9

Forrás: P.M.

A költségnövekedés megítélésakor nem kerülhető meg az a kérdés, hogy milyen haszon kapcsolható a szerkezetváltáshoz, hogy a költségnövekedés arányban állt-e a haszon növekedésével. Az iskolázottság munkaerő-piaci helyzetre gyakorolt hatását vizsgáló tanulmányok azt mutatják, hogy az 1980-as évek végétől kezdődően a képzettség szerepe növekedett az egyének munkaerő-piaci esélyeinek alakulásában. Képzettség-típusonként a változások azt jelentik, hogy a szakmunkásképző, vagy annál alacsonyabb képzettségűek végzettsége drámaian leértékelődött a munkaerőpiacon, a középiskolai végzettség értéke pedig jelentősen növekedett.¹ Ez megmutatkozik a keresetkülönbségek és a munkanélküliségi esélyek alakulásában is. Mindenképpen indokoltnak tűnik ezért az érettségit adó iskolatípusok terjedése. A kiadásokra vonatkozó számításaink pedig azt mutatták, hogy a képzési költségek a várható haszonnál kisebb mértékben emelkedtek.

A vertikális szerkezetváltás hatása

Az oktatás vertikális szerkezetváltásának, tehát annak, hogy egy-egy iskola a korábinál több évfolyamot indít, nehezebb a kiadásokra gyakorolt hatását aggregált adatok

¹ A kérdéstről lásd például Kertesi Gábor: Cigány gyerekek az iskolában, cigány felnőttek a munkaerőpiacon. *Közgazdasági Szemle* 1995. No. 1.; vagy Varga Júlia: Az oktatás megtérülési rátái Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*, 1995. No. 6.

segítségével nyomon követni. A középiskoláknak az a törekvése, hogy 0. évfolyamot is indít és a képzési időt meghosszabbítja a korábbi 4 évről 5 évre illetve, hogy 6 és 8 évfolyamos gimnáziumi osztályokat indít az előbb bemutatottakhoz, a horizontális szerkezetváltás hatásához hasonlóan, növeli a képzési kiadásokat. A 0. és 5. évfolyam azáltal, hogy egy évvel meghosszabbodik a képzési idő.

A középiskolákban 1990 és 1994 között a 0. és 5. évfolyamon tanulók aránya kevesebb mint 3%-ról több, mint 5%-ra nőtt. Az 5. évfolyamos képzés főleg a szakközépiskolákat jellemzi. 1993-ban az összes szakközépiskolai tanuló 6,8%-a volt 0. illetve 5. évfolyamos. A gimnáziumokban 5. évfolyamos képzés nincs, a 0. évfolyamos tanulók is kevesebb mint 1%-át képviselték az összes gimnáziumban tanulók létszámának. (1993-ban 0,78%-át.) Ha a kiadások növekedését létszám-aránysnak tételezzük fel – ennek a feltételezésnek korlátairól korábban már volt szó –, 1993-ban a szakközépiskolai ráfordítások 6,8% tekinthető a 0. és 5. évfolyamos képzés ráfordításainak, a gimnáziumi ráfordításoknak pedig kevesebb, mint 1%-a.

A 0. és 5. évfolyamok indítása persze mindenképpen növeli a költségeket (hiszen többletlétszámot eredményez), ha a hatás pontos nagyságát nem is tudjuk megbecsülni. Nehezebb annak megítélése, milyen hatása van a költségek alakulására annak, hogy növekszik a 6 és 8 osztályos gimnáziumokba járó tanulók száma és aránya.

Az általános iskolai korosztály középiskolába kerülése egyrészt azért növeli az iskoláztatás költségeit, mivel a középiskolák magasabb költségzinttel dolgoznak. A középiskolai tanárok végzettsége magasabb, kereseteik nagyobbak, mint általános iskolában dolgozó kollégáikké. Az egy tanulóra jutó átlagos kiadások tehát magasabbak lesznek. A kiadásokra azonban nemcsak ezen a módon hat a tanulók középiskolába kerülése. Mivel a gyerekek különböző intézményekből kerülnek át a középiskolába, ezért egy-egy új 6 vagy 8 osztályos gimnázium indítása nem jelenti azt, hogy ugyanakkor az általános iskolában is egy-egy osztállyal kevesebb működne a jövőben. Ehelyett különböző általános iskolákban csökken az osztálylétszám, és így nagyobb lesz az iskola egy tanulóra jutó átlagköltsége. Létszám-arányos finanszírozás esetén ez érzékenyen érinti az általános iskolákat, a határ és átlagköltség alapján korábban elmondottak értelmében pedig nem is tudják kiadásaikat létszám-arányosan csökkenteni. Ez a magyarázata annak a jelenségnek, melyet több szerző is leír,² az általános iskolák 6 és 8 osztályos gimnáziumokkal szembeni ellenállásának. A 6 és 8 osztályos képzés terjedésének azt a hatását, hogy növeli az általános iskolákban az átlagköltséget aggregált adatok segítségével nem tudjuk nyomon követni. A hatás nagyságát csak iskolai szintű megfigyeléseken alapuló empirikus vizsgálatok segítségével lehetne feltárni.

Arra viszont lehetőség van, hogy megállapítsuk: átlagosan mennyivel költenek többet egy-egy tanulóra a 6 és 8 osztályos gimnáziumokban, mint az általános iskolában, másrészt, hogy meghatározzuk: ez milyen arányban növeli az általános iskolás korúak képzési költségeit. A hatást az 1993-as adatok segítségével vizsgáljuk.

2 Lásd például: Liskó Ilona: Iskolaszervezet – településszerkezet. *Új Pedagógiai Szemle*, 1996. No. 1.

1993-ban 6 osztályos gimnáziumban 5 295 gyerek tanult 8 osztályosban pedig 6 670. Ugyanebben az évben az egy általános iskolában tanulóra jutó átlagos kiadás 62 452 Ft volt, az egy gimnáziumban tanulóra jutó kiadás pedig 75 525 Ft. Átlagosan tehát 13 073 Ft-tal fordítottak többet egy-egy gyerekekre annak következtében, hogy az általános iskolából átkerült a gimnáziumi oktatásba. Ha azt a kérdést vizsgáljuk, hogy egy-egy gyerekekre teljes iskolai pályafutása során mennyivel többet költenek majd annak következtében, hogy 6, vagy 8 osztályost gimnáziumban tanul – 1993-as árakon –, akkor hasonlóan ahhoz a számításhoz, mint amit a horizontális szerkezetváltás hatásának vizsgálatkor bemutattunk, először ki kell számolnunk, mennyit költenek a normál általános iskolai tanulóra.

Egy általános iskolai tanulóra iskolai pályafutása során az egy tanulóra jutó átlagos kiadások nyolcszorosát költik, vagyis 1993-as árakon 499 616 Ft-ot. A 6 osztályos gimnáziumban tanulóokra az általános iskola első 6 osztálya alatt az egy tanulóra jutó átlagos általános iskolai ráfordítások hatszorosát, majd 1. és 2. gimnáziumban az egy tanulóra jutó átlagos gimnáziumi ráfordítások kétszörösét költik, vagyis 525 762 forintot, ami 5,2%-kal több, annál mint amit egy normál általános iskolában tanulóra költenek. A nyolcosztályos gimnáziumba járókra pedig az általános iskola első 4 osztályában először az egy általános iskolai tanulóra jutó ráfordítások négyszeresét költik, majd az egy gimnáziumi tanulóra jutó kiadások négyszeresét, vagyis 551 908 Ft-ot 1993-as árakon. Ez 10,4%-kal több, mint amennyit egy normál általános iskolai tanulóra költenek iskolai pályafutása során.

Az összes általános iskolai képzési költségeket viszont csak csekély mértékben növelte eddig a 6 és 8 osztályos gimnáziumok terjedése, hiszen az ilyen intézményekben tanulók az általános iskoláskorúak csekély hányadát teszik ki, 1,2%-át. 1993-ban az a többletköltség, ami ezeknek az iskolatípusoknak a terjedéséhez köthető az általános iskolai képzési költségek 0,25%-át tették ki. Ezt a kiadástöbbletet teljes egészében az iskolafenntartók állták, lévén, hogy a központi költségvetési támogatás az általános iskolás korúak oktatásához egyforma nagyságú támogatással járul hozzá függetlenül attól, hogy milyen intézményben tanulnak.

Az összes kiadást egyelőre csekély mértékben növelték a vertikális változások, a különböző költségviselőket viszont nem egyforma mértékben érintette a kiadásnövekedés. A középiskolák fenntartói számára mindenképpen jelentős kiadásnövekedéssel járt. Az összes létszámnövekedés (ami a 0. és 5. évfolyamos képzés, valamint a 6 és 8 osztályos gimnáziumok terjedésének következménye) 1993-ban már az összes középiskolában tanuló 15,4%-át tette ki. Ez nem egyszerűen a folyó ráfordítások növekedését jelenti, hanem azt is, hogy egyre kevesebb lehetőség lesz az iskolarendszer horizontális szerkezetén belül az érettségit adó képzési formák további kiterjesztését jelentős beruházási ráfordítások nélkül végrehajtani.

VARGA JÚLIA